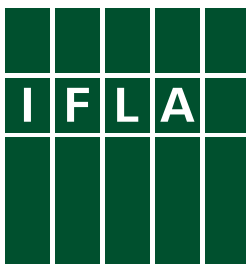

MANIFEST IFLA O ŠTATISTIKE KNIŽNÍC

IFLA Library Statistics Manifesto

Copyright © International Federation of Library Associations and Institutions, 2010

Slovak edition © Spolok slovenských knihovníkov/Slovak Librarians Association

Translation © Ing. Silvia Stasselová, 2011

Realizované s finančnou podporou Ministerstva kultúry Slovenskej republiky

MANIFEST IFLA O ŠTATISTIKE KNIŽNÍC

Súvislosti

Iniciatívy na prípravu tohto dokumentu sa ujala prezidentka IFLA Claudia Lux na konferencii Sekcie IFLA pre štatistiku a hodnotenie knižníc, ktorá sa konala v Montreale v auguste 2008. Hlavným zámerom bolo mať oficiálny dokument o štatistike knižníc, pretože dokazuje ich dôležitosť a význam pre používateľov knižníc a celú spoločnosť. Takéto štatistiky sú nevyhnutné pre vnútorné riadenie knižníc, ale majú aj širší význam. Pokiaľ sa predkladajú politikom, financujúcim inštitúciám alebo širokej verejnosti, budú mať vplyv na strategické plánovanie a môžu vytvárať a udržiavať dôveru ku knižniciam.

Manifest o štatistike knižníc

„Knižnice a informačné centrá slúžia spoločnosti tým, že uchovávajú pamäť, podporujú rozvoj, umožňujú vzdelávanie a výskum a podporujú medzinárodné porozumenie a blahobyt spoločnosti.“

(Alex Byrne, 2005)

Štatistika knižníc: dáta môžu mnohé zmeniť

Kvantitatívne a kvalitatívne údaje o knižničných službách, využívaní knižníc a používateľoch knižníc sú dôležitým dôkazom o mimoriadnom význame knižníc pre spoločnosť.

Vzhľadom na to, že informačná hodnota týchto štatistík závisí od ich úplnosti a aktuálnosti, je nevyhnutné, aby sa na nich podieľali všetky knižnice v krajine.

Štatistické údaje knižníc sú potrebné pre efektívne riadenie knižníc, no ešte dôležitejšie sú pre propagáciu knižničných služieb z hľadiska ďalších zúčastnených strán – politikov, predstaviteľov financujúcich inštitúcií, riaditeľov a pracovníkov knižníc, súčasných i potenciálnych používateľov, ako aj médií a širokej verejnosti. V prípade, že sú štatistiky zamerané na politikov, manažérov a predstaviteľov financujúcich inštitúcií, majú zásadný význam pre rozhodovanie o úrovni služieb a ďalšie strategické plánovanie.

Štatistika knižníc môže odhaliť mnoho skutočností o doteraz skrytých úspechoch, keď knižnice umožnili a zabezpečili prístup k dôležitým informáciám pre všetky skupiny obyvateľov.

Čo dokazuje štatistika knižníc

Na základe merania *vstupov* do knižníc (ich zdrojov vrátane budov a vybavenia, personálu a fondov) štatistika knižníc odhaľuje mieru zapojenia politikov a riadiacich orgánov do rozvoja služieb knižníc.

Vyhodnotením *výstupov* vo forme využívania tradičných i nových elektronických knižničných fondov a služieb knižnice preukazujú, či sú ich služby primerané a uspokojivé pre príslušnú populáciu.

Porovnávanie údajov o nákladoch (vstupy) a výkonnosti (výstupy) ukazuje, či knižnice zabezpečujú svoje služby ekonomicky efektívnym spôsobom.

Údaje o využívaní a priaznivom prijímaní knižničných služieb zároveň ukazujú, aký vplyv majú knižnice na obyvateľstvo. Takýto vplyv (napr. na gramotnosť, zručnosti pri vyhľadávaní informácií, úspechy vo vzdelávaní alebo sociálnu súdržnosť) bude zrejmejší, ak sa kvalitatívne hodnotenie z používateľských prieskumov spojí so štatistickými výsledkami.

Knižnice prevzali nové úlohy v meniacom sa informačnom svete a potrebujú nové štatistické prístupy pri riadení a presadzovaní týchto nových úloh.

Kvalita štatistiky knižníc

Presné, spoľahlivé a porovnateľné údaje majú zásadný význam pre prínos a užitočnosť štatistiky knižníc. Kvalita národnej a napokon aj medzinárodnej štatistiky knižníc závisí od presného a včasného poskytnutia údajov z každej knižnice a od starostlivého zaznamenania, aby sa odhalili chyby, nesprávne interpretácie či nedorozumenia. Aby boli výsledky medzi regiónmi alebo krajinami porovnateľné, musia sa používať rovnaké definície a metódy.

Všetky knižnice nespádajú pod rovnakého zriaďovateľa. Väčšina z nich slúži príslušným inštitúciám (univerzitám, komerčným firmám) alebo miestnym komunitám. Iné inštitúcie môžu zodpovedať za poslanie, prevádzku alebo právne riadenie knižníc v oblasti svojej pôsobnosti. Preto sa rôzne inštitúcie a organizácie s odlišným zameraním môžu cítiť zodpovedné za zber dát o knižniciach v rámci svojich právomocí.

Zber údajov sa vždy začína v jednotlivých knižniciach, ale cieľom je zhrnúť údaje na regionálnej alebo národnej úrovni. Z tohto dôvodu by knižnice mali spolupracovať na vytvorení regionálnych/národných sietí pre štatistiku knižníc, a tak zabezpečiť efektívne fungovanie národného knižničného systému.

Modelový dotazník

So zreteľom na rôznu zodpovednosť za štatistiku knižníc je veľmi dôležité, aby sa používal jednotný dotazník so štandardizovanými údajmi a metodikou.

Z tohto dôvodu bol vyvinutý modelový dotazník pre verejné a akademické knižnice v rámci spoločného projektu IFLA, UNESCO a Medzinárodnej organizácie pre štandardizáciu ISO. Na základe štandardov ISO pre štatistiku knižníc bol vypracovaný dotazník s 23 otázkami, ktorý zohľadňuje súčasne tradičné aj elektronické knižničné služby. Skúšobné testovanie v Latinskej Amerike a Karibskej oblasti ukázalo, že získavanie štatistických údajov na porovnateľnom základe pomocou vzorového dotazníka je možné.

Modelová štatistika knižníc ukazuje vstupy a výstupy knižníc a ich úlohu ako prístupových miest k informáciám, komunikačných centier a miest na vzdelávanie a výskum. Ďalšie dôležité informácie možno získať porovnaním výsledkov dotazníka so sociálno-demografickými údajmi, ktoré zhromažďujú UNESCO a iné medzinárodné inštitúcie (napr. o gramotnosti, vzdelaní, prístupe na internet v príslušnej krajine a pod.).

Financiovanie, legislatíva a siete

Vlády a ďalšie príslušné rozhodovacie orgány čelia výzvam, aby zakladali a primerane financovali ústredné pracoviská pre zostavovanie národných štatistík knižníc na základe modelového dotazníka a podporovali miestne a regionálne inštitúcie pri zbere údajov.

Medzinárodné spoločenstvo by malo podporovať knižnice a informačné centrá pri zhromažďovaní údajov a vzájomnom porovnávaní ich zdrojov a služieb podľa jednotnej spoľahlivej štatistiky, a tým presadzovať a podporovať úlohu knižníc pri zvyšovaní gramotnosti a informačnej gramotnosti a rozvoji vzdelávania a kultúry.

IFLA a UNESCO sú pripravené podporiť rozvoj národných štatistických systémov, aby sa zabezpečilo efektívne fungovanie knižníc a bol uznaný ich prínos pre znalostnú spoločnosť.

V záujme získavania spoľahlivých údajov by sa výučbové moduly pre štatistiku knižníc mali rozvíjať v rámci medzinárodnej spolupráce. Konečným cieľom je na jednej strane zabezpečiť, aby jednotlivé knižnice mohli využívať štatistické údaje na efektívnejšie riadenie, a na druhej strane zhromažďovať a koordinovať štatistické dáta na národnej a medzinárodnej

úrovni, čím sa zviditeľní podiel knižníc na vzdelávaní, zvyšovaní gramotnosti a na sociálnom, kultúrnom a ekonomickom rozvoji.

Uplatnenie manifestu

Týmto žiadame všetkých predstaviteľov s rozhodovacími právami na všetkých úrovniach a knihovnícku obec na celom svete, aby šírili tento manifest a uplatňovali uvedené zásady a opatrenia.

Schválené Správnou radou IFLA dňa 9. apríla 2010